

Redengevende omschrijving

Gelderselaan 17 te Someren

gemeente Someren

drs. Elke de Rooij

Objectgegevens

Adres : Gelderselaan 17
Postcode : 5712 PP
Plaats : Someren

Algemene gegevens

Oorspronkelijke functie : boerderijcomplex
Huidige functie : woonhuis en schuren
Bouwjaar : 1934 (stal en bijgebouwen), 1935 (woonhuis)
Bezoekdatum : 4 augustus 2016

Monumentenhuis Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuisbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuisbrabant.nl

Monumentenhuis Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

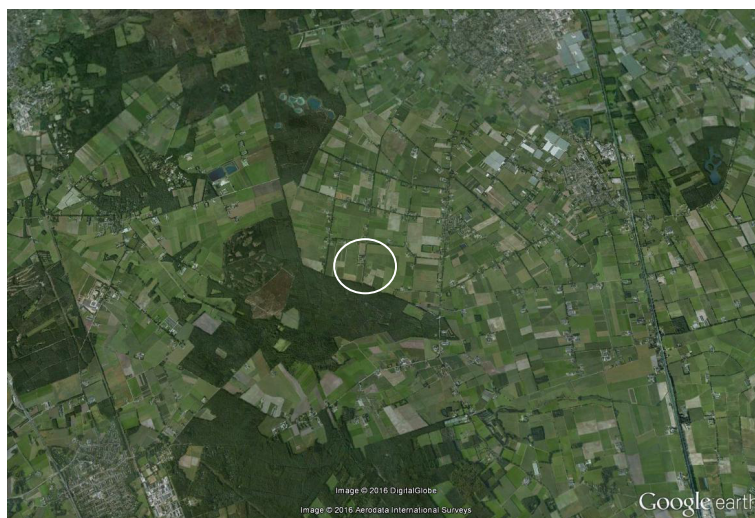
Beschrijving

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

In het buitengebied ten zuidwesten van Someren en Someren-Heide bevindt zich aan de Gelderselaan 17 De Lijsterbes, een ontginnings-boerderijcomplex. Het gebied heeft een voor een heideontginning karakteristieke aanleg in gridpatroon. De Lijsterbes ligt aan de oostzijde van de noord-zuid lopende Gelderselaan, die aanvankelijk Parallelweg heette. De nokas van de boerderij is haaks op de straat gericht. Het woongedeelte bevindt zich aan de straatzijde en wordt van de openbare weg gescheiden door een ruime siertuin. Aan het woongedeelte bevindt zich het bredere bedrijfsgedeelte van de boerderij. Aan de noordzijde is het bedrijfsgedeelte gekoppeld aan een L-vormig stalvolume. Achter de boerderij staat een losse stal. Volgens de overlevering stammen de stallen uit 1934 en werd de boerderij in 1935 gebouwd. Ten noorden van de oorspronkelijke gebouwen staan twee bijgebouwen van later datum. Omdat de gebouwen (nog) niet voldoende cultuurhistorische waarde hebben maken ze geen deel uit van deze beschrijving.

De boerderij heeft een voor de ontginningsperiode karakteristieke hoofdvorm. Het eenlaags volume is opgetrokken in rode baksteen en ter hoogte van het woongedeelte gemetseld in halfsteens verband met snijvoeg. Het bedrijfsgedeelte is gemetseld in kruisverband en platvol gevoegd. In de gevels van het woongedeelte is sober siermetselwerk aangebracht. Het gebouw wordt ter hoogte van het woongedeelte afgedekt door een Mansardedak met blauw gesmoorde Tuiles du Nord en ter hoogte van het bedrijfsgedeelte door een zadeldak met dezelfde pannen. Op de scheiding van woon- en stalgedeelte steekt een gemetselde schoorsteen door de nok.

De gebouwen zijn in de loop der jaren verschillende malen verbouwd en aangepast. Zo zijn in het woongedeelte veel oorspronkelijke houten kozijnen vervangen door exemplaren van kunststof. In het bedrijfsgedeelte zijn openingen die geen functie meer hadden dichtgezet.

Luchtfoto van het buitengebied ten zuidwesten van Someren. De locatie van het boerderijcomplex is omcirkeld.

Bron: Google Earth

Een detailopname van dezelfde luchtfoto waarop de verschillende onderdelen van het complex zichtbaar zijn. De bouwwerken binnen het kader zijn cultuurhistorisch waardevol.

Bron: Google Earth

Topografische kaart uit het begin van de twintigste eeuw waarop het gebied nog grotendeels uit heide bestaat.

Bron: www.topotijdreis.nl

Topografische kaart uit de jaren 1950 waarop de ontginning van het gebied is afgerond. De Lijsterbes wordt genoemd op de kaart.

Bron: www.topotijdreis.nl

Voorgevel

De voorgevel van het woongedeelte van de boerderij bevat op de begane grond links de entree en rechts daarvan een venster, beide onder een rollaag met siermetselwerk. De entree heeft de opzet van een melkmeisje, maar de invulling is vernieuwd. De voordeur is een paneeldeur, de zijlichten en het bovenlicht zijn enkelruits in structuurglas. Waarschijnlijk was hier van oorsprong sprake van roedenverdeling of glas in lood. De betonluifel is oorspronkelijk, de lekdorpeltegels zijn meer recent. Het venster rechts is ook vernieuwd. Het had waarschijnlijk ook een nadere indeling met kleinere ramen en bovenlichten. In de huidige situatie betreft het een groot raam met enkelruits bovenlicht en nieuw aangebrachte geglaazuurde lekdorpeltegels.

De verdieping bevat twee vernieuwde enkelruits vensters met vernieuwde lekdorpeltegels. Ze zijn geplaatst onder oorspronkelijke rollagen. In de top is in een omlijsting van rollagen een gevelsteen geplaatst die in geschilderde letters de tekst "DE LIJSTERBES 1935" draagt. Langs de dakrand is een uitkraging met sober siermetselwerk gemetseld. De pannenrand is afgesmeerd met cement.

Omdat het bedrijfs gedeelte aan weerszijden voorbij de gevels van het woongedeelte uitsteekt, is er sprake van een stukje voorgevel. Links bevat dit onder een rollaag met siermetselwerk een vernieuwd enkelruits raam met vernieuwde lekdorpeltegels. Daarnaast onder een rollaag een vernieuwde loopdeur. Aan de sporen is zichtbaar dat hier een opgeklampte deur heeft gezeten waarvan de duimen in het metselwerk waren bevestigd. Boven de deur onder een rollaag een vernieuwd enkelruits venster met vernieuwde lekdorpeltegels. De dakrand is afgesmeerd met cement. Rechts is de gevel volledig begroeid met een vlier.

Voorgevel

Entree

Gevelsteen in de top

Voorgevel bedrijfsgedeelte links

Voorgevel bedrijfsgedeelte rechts

Linkerzijgevel

De linkerzijgevel van het bedrijfsgedeelte bevat vijf getoogde zesruits stalramen van beton. Twee zijn voorzien van een ventilatieopening aan de onderzijde. Ze zijn alle later aangebracht, vermoedelijk in de jaren 1960/1970. In de gevel tekenen zich oudere sporen af, mogelijk van loopdeuren. De onderzijde van de gevel is voorzien van een cementeerde plint. Onder de dakvoet een later aangebrachte goot. Rechts sluit op de gevel de L-vormige stal aan.

De linkerzijgevel van het woongedeelte bevat onder een oorspronkelijke rollaag met siermetselwerk een groot vernieuwd enkelruits venster met enkelruits bovenlicht. Deze indeling is hoogstwaarschijnlijk niet oorspronkelijk. Ook de lekdorpeltegels zijn vernieuwd. Onderaan de gevel bevindt zich onder een rollaag een vernieuwd enkelruits keldervenster. De lekdorpeltegels zijn ook niet oorspronkelijk. Bovenaan de gevel een sober versierde uitkraging, waarop een vernieuwde bakgoot rust. In het onderste dakvlak van het woongedeelte is een tuimelvenster aangebracht.

Achtergevel/linkerzijgevel bedrijfsgedeelte

Linkerzijgevel bedrijfsgedeelte vanaf rechts

Linkerzijgevel woongedeelte

Rechterzijgevel

In de rechterzijgevel van het woongedeelte heeft een smaller venster plaatsgemaakt voor een groot enkelruits raam met enkelruits bovenlicht. Aan de bovenzijde is aan de rollaag met siermetselwerk zichtbaar hoe breed het oorspronkelijke raam was. Bovenaan de gevel een uitkraging met sober siermetselwerk, daarop een vernieuwde bakgoot. In het onderste dakvlak is een tuimelvenster aangebracht. Voor de gevel staan twee vermoedelijk oorspronkelijke knotlinden.

De rechterzijgevel van het bedrijfsgedeelte bevat drie zesruits stalramen van beton. Ze zijn niet oorspronkelijk. Tussen de vensters tekenen zich twee dichtgemetselde deuopeningen af. In het metselwerk is zichtbaar dat het hang en sluitwerk direct in het metselwerk was bevestigd. Onder de dakvoet een niet oorspronkelijke goot.

Rechterzijgevel

Rechterzijgevel woongedeelte

Knotlinden

Rechterzijgevel bedrijfsgedeelte

Achtergevel

In de achtergevel van het bedrijfsgedeelte is zichtbaar dat sprake was van een zijlansdeel. Aan weerszijden bevonden zich vermoedelijk koe- en varkensstallen. Van links naar rechts bevat de gevel een voormalige dubbele deuropening, nu stalraam en loopdeur, een dichtgemetselde loopdeuropening en stalraam, de dubbele deeldeur, een loopdeur en stalraam en tenslotte een loopdeur. Boven de deuropeningen zijn betonlateien ingemetseld. De stalramen zijn getoogd, zesruits en van beton. Het zijn niet de oorspronkelijke stalramen. In de top van de achtergevel is zichtbaar wat voor stalramen er oorspronkelijk in de boerderij zaten: getoogde zesruits exemplaren van staal. Aan de bovenzijde is een getoogde rollaag gemetseld, aan de onderzijde een lekdorpel. Smeedijzeren muurankers markeren de plaats van de zoldervloer en de gordingen. De dakrand is afgesmeerd met cement.

Achtergevel

Voormalige dubbele deur

Voormalige loopdeur en stalraam

Aangebouwde L-vormige stal

Het stalvolume dat aan de noordzijde met het bedrijfsgedeelte is gekoppeld, is net als het bedrijfsgedeelte gemetseld in kruisverband en platvol gevoegd. Het wordt afgedekt door een zadeldak met blauw gesmoorde Tuiles du Nord. Het volume werd vermoedelijk gebouwd als varkensstal, maar heeft nu de functie van keuken en schuur. Veel van de openingen zijn gewijzigd en/of voorzien van een nieuwe invulling. De voorgevel bevat drie later aangebrachte tweeruits ramen met lekdorpeltegels en een oorspronkelijke opgeklampte loopdeur. De linkerzijgevel bevat vier getoogde zesruits stalramen van beton, voorzien van gemetselde lekdorpels. Onder de dakvoet is later een goot aangebracht. De rechterzijgevel bevat een stalraam, twee loopdeuren, een stalraam, twee loopdeuren en een stalraam. De stalramen zijn getoogd, zesruits en van beton. De loopdeuren zijn opgeklampt en hebben een onder- en bovendee. Ze zijn geplaatst onder betonlateien. Onder de dakvoet ook aan deze zijde een niet oorspronkelijke goot. De langsgevel aan de achterzijde is blind, maar er is veel inboetwerk te zien van voormalige openingen. Onderaan is een gecementeerde plint aangebracht, onder de dakvoet een goot. De kopgevel aan de achterzijde bevat links een getoogd zesruits stalraam van beton en rechts een opgeklampte loopdeur onder een betonlatei. In de top onder een rollaag een opgeklampt luik met een gemetselde lekdorpel. Daarboven zijn twee vermoedelijke duivengaten dichtgemetseld. De dakrand is afgesmeerd met cement.

Voorgevel

Achtergevel/linkerzijgevel vanaf de achterzijde

Linkerzijgevel boerderij/achtergevel/rechterzijgevel

Blinde achtergevel

Rechterzijgevel/achtergevel met luik

Losse stal

De losse stal ten oosten van de boerderij is gemetseld in kruisverband en platvol gevoegd. Het gebouw wordt afgedekt door een zadeldak met rode Tuiles du Nord. Het lijkt te zijn gebouwd als schuur met een opslagfunctie, gecombineerd met een stalfunctie, hoewel de oorspronkelijke indeling door verbouwingen niet meer goed afleesbaar is. In de jaren 1970 is tegen de linkerzijgevel een zijbeuk gebouwd. Ook aan de rechterzijde is sprake van een aanbouw/verbouw.

De voorgevel bevat centraal een hoge dubbele deur, die later is aangebracht of gewijzigd. Hoe de oorspronkelijke situatie was is niet meer te herleiden. Direct tegen de deur bevindt zich aan weerszijden een dichtgemetselde loopdeuropening. Dat het gaat om oorspronkelijke openingen blijkt uit de gemetselde rollagen aan de bovenzijde en de nog aanwezige duimen. De top is blind uitgevoerd, de dakrand is afgesmeerd met cement.

Voorgevel

Linkerzijgevel/voorgevel

Interieur

Het interieur van het woongedeelte van de boerderij is in de loop der jaren dusdanig verbouwd, dat de oorspronkelijke indeling en detailleringen verloren zijn gegaan. In het stalgedeelte is sprake van een zijbeuk en een grote open ruimte, van elkaar gescheiden door een gemetselde muur. De oorspronkelijke gebintconstructie van hout is hier nog grotendeels aanwezig. De zijbeuken hebben interessante vakwerkspanten. Van het hoofdvolume is de kapconstructie niet gezien. Het dak is aan de binnenzijde voorzien van gespoten isolatie.

In de L-vormige stal is aan de wit/zwart beschilderde muren nog wel te zien dat het om een voormalige stal gaat, al is er geen sprake meer van een inrichting. Ook hier is tegen het dak isolatiemateriaal gespoten.

In de losse schuur is sprake van een grote ruimte. De oorspronkelijke gebintconstructie is nog deels aanwezig. De kapconstructie is niet gezien. Hier is het plafond voorzien van gespoten isolatie. In de later aangebouwde zijbeuk aan de linkerzijde is nog sprake van een stalinrichting (varkensstallen).

Waardering

Cultuurhistorische waarden

Het boerderijcomplex is cultuurhistorisch van belang als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van de heideontginning ten zuidwesten van Someren in de jaren dertig van de twintigste eeuw. De boerderij is voorts cultuurhistorisch van belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de ontginningsboerderij.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

Het object is architectuurhistorisch van belang als voorbeeld van een boerderij uit 1934/35 in een voor de bouwtijd en omgeving karakteristieke sobere bouwtrant. Omdat veel detailleringen verloren zijn gegaan, kunnen daarover geen nadere uitspraken worden gedaan.

Situationele en ensemblewaarden

Het complex is van stedenbouwkundige betekenis als onderdeel van de historische bebouwing en het verkavelingspatroon van de heideontginning ten zuidwesten van Someren. Samen met de bijgebouwen vormt de boerderij een ensemble, dat de waarde van de losse onderdelen versterkt.

Gaafheid en herkenbaarheid

De hoofdvorm van de boerderij met de L-vormige aangebouwde stal is nog gaaf. De indeling van de gevels van het woongedeelte is grotendeels oorspronkelijk, de invulling van de openingen is niet in stijl vernieuwd. In de gevels van het bedrijfsgedeelte en de aangebouwde stal is in de loop der jaren veel gewijzigd. De aanwezige deuren en stalramen hebben wel de sobere uitstraling die past in het bedrijfsgedeelte van een boerderij. De hoofdvorm van de losse stal is gewijzigd door de aanbouwen. De indeling van de voorgevel is eveneens gewijzigd, maar het gebouw heeft de geslotenheid en de uitstraling van agrarisch bijgebouw behouden. In het interieur zijn de nog aanwezige houtconstructies van belang.

Zeldzaamheid

Er is geen sprake van zeldzaamheid.